

dæmones coacti credant, et contremiscant, et in nomine Jesu vel inviti genua flectant, isti infantes, qui non habebunt interiorem animi deordinationem per odium in Deum, vel desperationem, aut alios pravos affectus, non inviti, sed voluntarie subicientur Christo, quem, ex aliqua facti evidentia, cognoscent esse dominatorem omnium, ut iterum infra dicemus, agentes de iudicio. Quamobrem, licet isti simpliciter sint expulsi a regno, et inter damnatos ac reprobos computentur quoad pœnam damni, nihil tamen obstat quominus a Christo, et per Christum acceperint hæc beneficia, et conformitatem cum ipso, in iis quæ ad naturæ perfectionem et convenientem statum naturalem spectant. Quibus omnibus bene semper usuri sunt, et in aliquem honorem et laudem ipsiusmet Christi.

8. *Damnatorum corpora in perfectione naturali resurgent integra.*—Dico tertio: quamvis corpora damnatorum futura sint similia corpori Christi in aliqua naturali perfectione, non tamen in omnibus, multoque minus in perfectionibus gloriæ, et quoad ea quibus erunt conformia, non erit proprie Christus causa exemplaris eorum. Declarantur singula. Nam imprimis corpora damnatorum habebunt quiddam est de essentia humani corporis, alias illa non esset vera resurrectio. Secundo, verisimilius est futura illa corpora integra quoad omnia membra corporis, sensuumque organa et facultates, ut D. Thomas docuit in 4, d. 44, q. 3, a. 1, quæst. 1; et ibi Richard., Paludan., et alii; licet Bonavent. et Durand. oppositum sentiant. Quia si aliquis reprobus in hac vita aliquo vel aliquibus membris corporis caruit, non est (inquiunt) cur ei in resurrectione resituantur. D. Thomas autem adducit congruentem rationem, nam, cum resurrectio damnatorum futura etiam sit opus Dei, oportet ut sit perfectum. Deinde, quia si talis imperfectio mansura esset in illis corporibus, futura esset in pœnam eorum; sed hæc non est accommodata pœna illius status, alioqui deberet respondere culpæ, et non naturali defectui hujus vitæ. Ergo qui habuisset integrum corpus in hac vita, si plura commisisset peccata, deberet in resurrectione corpus mutilum recipere, multo magis quam qui corpus mutilum habuit sine tot peccatis, quod tamen nullus unquam dixit. Ergo signum est illum defectum non manere per modum pœnæ, atque adeo simpliciter non manere. Et confirmatur præterea, nam potius integritas horum membrorum deser-

viet, eritque interdum necessaria ad sustinendum debitam pœnam in eo membro quod fuit organum et instrumentum peccandi. Unde Augustinus, epist. 146 ad Consentium: *Justi (inquit) immutabuntur in illam incorruptelam cui nulla possit nocere corruptio; qui autem in eam non commutabuntur, incorrupti quidem resurgent integritate membrorum, sed tamen corrumpendi dolore pœnarum.*

9. *Corpora damnatorum ægritudinis omnis expertia.*—Tertio, eisdem conjecturis fit verisimile non esse futuros in corporibus damnatorum defectus provenientes ex indebita partium aut humorum, vel qualitatum compositione, proportionem aut dispositionem, ut sunt ægritudo, debilitas virium, esse gibbosum, et similia. Licet enim Augustinus in Enchirid., c. 29, dicat tam incertam esse illorum corporum habitudinem seu perfectionem, quam est certa eorum sempiterna damnatio, tamen, quia ii omnes defectus non respondent culpis hujus vitæ, ideo a divino opere, quale erit resurrectio, excludendi videntur. Præsertim cum omnis perfectio, iis defectibus contraria, possit ad justam etiam vindictam de damnatis sumendam deservire. Nam sanitas et robor corporis efficient ut sensum doloris vivaciorem et efficaciorum habeant, et sic de aliis. Et hæc etiam est sententia D. Thomæ, Richard., Palud. et aliorum, contra Bonav. et Durandum.

10. Quarto, manebunt in illis corporibus defectus connaturales corpori humano, ut sunt gravitas, opacitas, passibilitas, et similes. Hæc enim quæ ex principiis speciei oriuntur, non repugnant perfectioni resurrectionis, ut solum est quædam naturæ humanæ reproductio, et alioqui carentia horum defectuum non debetur meritis damnatorum. Denique ii defectus non excluduntur nisi per dotes gloriæ. Unde hæc omnia communia sunt infantibus qui in solo originali peccato discesserunt; solum erit differentia, quia horum corpora, licet ex interna dispositione sint passibilia, tamen actu nihil patientur, nec fatigabuntur, neque inordinatum aliquem motum sentient (ut dixi); et ita ex lege Dei possunt dici quodammodo impassibilia et inalterabilia; at vero aliorum damnatorum corpora ita erunt subjecta iis defectibus, ut in actu secundo illos, seu eorum effectus sentiant, quamvis æterna futura sint et incorrupta. Hoc enim mortuis omnibus commune erit, quod *resurgent incorrupti*, ut Paulus ait.

11. *Christus proprie non est exemplaris*

causa resurrectionis damnatorum.—*Obiectio.*—*Responsio.*—Ex iis ergo satis constat quomodo illa corpora in quibusdam perfectionibus habebunt conformitatem cum Christo, et non in aliis, sicut in conclusione dicebamus. Cujus postrema pars (quæ est D. Thomæ hic, art. 2, ad 3) ita potest explicari. Nam, ut res aliqua sit exemplar alterius, non satis est similitudo vel conformitas inter illas; sed oportet ut altera fiat sub habitudine representationis seu imitationis alterius. Unus enim homo non est exemplar alterius, quando unus ab alio non procedit, etiam si sit inter eos similitudo; et idem est de duabus imaginibus ejusdem rei. Nam prototypum est exemplar utriusque, una vero non est exemplar alterius. In præsentia ergo, quamvis inter corpora damnatorum et Christi sit aliqua similitudo, tamen non videtur eorum resurrectio fieri ut Christum representent, neque ut sint ei similes et conformes, sed propter alias rationes divinæ providentiæ et justitiæ. Ergo Christus Dominus non est proprie causa exemplaris resurrectionis damnatorum. Dices, eandem rationem posse fieri de justis, et multo magis de infantibus originali tantum peccato affectis. Respondetur, de justis nullo modo id dici posse, cum revera sint veluti quædam imagines, Christi perfectionem representantes, et sub hac intentione et habitudine prædestinentur, justificentur, et glorificentur, ad Rom. 8. Unde hæc ratio causæ exemplaris potius attenditur in ordine ad dotes gloriæ, quam in ordine ad perfectionem naturæ. Quamvis hæc etiam naturalis perfectio, ut est fundamentum perfectionis gloriæ, et ad illam ordinatur, sub hac causalitate comprehendendi queat. De corporibus autem infantium nihil improbable diceret, qui eodem modo de iis loqueretur, ac de aliis damnatis. Nam D. Thomas de omnibus illis indifferenter loquitur; nihilominus tamen, quia illa corpora aliquam majorem perfectionem habebunt, et aliqua dona seu beneficia, quæ non sunt naturæ omnino debita, ideo respectu illorum potest attribui Christo aliqua ratio exemplaris, ut in secunda conclusione diximus.

12. *Responsio.*—*Corpora damnatorum quomodo semper incorrupta manent, alterationi tamen et passioni obnoxia.*—*Ignis gehennæ in damnatorum corpora quomodo agit.*—Unum vero supererat hoc loco declarandum, scilicet, quomodo possint hæc corpora damnatorum esse perpetua et incorrupta, et simul esse passibilia et alterabilia, non solum

in actu primo, sed etiam in actu secundo, et alteratione reali corruptiva, qualis est actio ignis. Propter hanc causam dixit Lactant., l. 7 Divin. inst., c. 21, illa corpora esse perpetuo corrumpenda, secundum aliquas partes, per actionem ignis; aliunde vero esse etiam instauranda, secundum alias, actione ejusdem ignis, et ita esse perpetuo conservanda, quasi per continuam nutritionem et resolutionem. Quæ sententia repugnat Paulo dicenti, quod *mortui resurgent incorrupti*, quod de damnatis etiam intelligitur, ut supra diximus. Præterea est gratis conficta; nam Scriptura tribuit illi igni vim torquendi, non autem regenerandi partes humani corporis. Item, quia juxta illum modum esset in illo cruciatus magna intensio et remissio. Nam in partibus denuo genitis, pro aliquo tempore, in quo nimirum sunt in statu generationis, parvus esset dolor, postea vero cresceret, ac tandem minueretur, quando jam partes nimium ad corruptionem vergerent. Rursus corpus illud non maneret semper omnino idem, sed esset in perpetua corruptione et generatione, quod est alienum ab illo statu. Unde, licet hæc sententia non videatur apertam implicare contradictionem, omnino antiquata est, et ut improbabilis rejecta. Et ideo dicendum est breviter, id fieri posse altero e duobus modis. Primo, ut illa corpora patiantur passione animali absque alteratione materiali, ut verbi gratia, si ignis inferni imprimat eas species quibus vehemens corporis combustio sentitur, absque reali impressione caloris, et ex illa affectione sensus sequatur eadem passio doloris, quæ ex reali præsentia caloris sequeretur. Et ita facile fiet ut et perpetuo doleant, et tamen perpetuo vivant. Ita D. Thomas, d. 44, q. 3, a. 1, q. 2 et 3, quem ibi sequuntur Capreol., Palud. et alii. Qui in eo fundantur, quod, cessante motu cœli, nulla poterit esse alteratio materialis. Quod fundamentum valde infirmum est, quia et nititur principio falso in philosophia, nimirum, omnem alterationem in hæc inferiora dependere per se et necessario a motu cœli. Et præterea male infert, quia ille ignis non agit tantum virtute naturali, sed etiam ut instrumentum Dei, alioqui multo minus posset species vel dolorem ingerere sine materiali alteratione (ut hæc opinio affirmat), quia hoc multo magis est supernaturale. Et propter hanc etiam causam hæc sententia non placet, quia ponit realem sensationem et dolorem absque vero et reali objecto præsentia. Quare facilius dicitur secundo, illum ignem vere alterare il-

la corpora, et realem qualitatem doloriferam, seu disconvenientem in eis efficere, usque ad certum gradum divina justitia definitum, et ultra non progredi, sed tantum conservare eam actionem et qualitatem. Et ideo recte potest perpetuo conservari sub illa actione, quia nunquam per eam fit tanta dissolutio temperamenti primarum qualitatum, ut non maneat dispositio sufficiens ad unionem animæ et corporis conservandam. Quocirca, fortasse ille dolor non fit per solam nimiam intensiorem caloris. Nam hæc (ut dixi) nunquam erit tanta, quin sub illa possit corpus humanum conservari, et ita sola illa non efficeret dolorem nimis acerbum. Sed erit per immediatam impressionem alicujus qualitatis valde disconvenientis, ac vehementissimum dolorem inferentis, absque dissolutione temperamenti ad vitam conservandam necessarii. Nisi quis fortasse existimet, per illam actionem ignis temperamentum dissolvi; tamen ex voluntate divina vitam illorum corporum conservari absque connaturali et necessaria dispositione. Quod certe mihi non placet, quia illa corpora in eadem intrinseca dispositione semper perseverant, in qua in puncto resurrectionis surrexerunt. Nam in eodem instanti eundem essentialem cruciatum et dolorem pati incipient, patienturque perpetuo. Sed non surrexerunt sine naturali dispositione ac temperamento corporis; ergo nec sine illa nunquam conservantur. Nam cruciatus ille non intenditur, sed idem perseverat. Unde sicut in primo instanti resurrectionis potuit simul esse cum temperamento corporis, ita etiam poterit perpetuo conservari. Quapropter existimo actionem illam ignis inferni, etiam in corpora damnatorum, non esse omnino naturalem, quia hæc esse nequit nisi media calefactione, unde nec majorem dolorem inferre potest, quam possit ex intensa calefactione provenire; hæc autem passio damnatorum multo erit acerbior. Item naturali actione ignis ex æquo agit in corpora sibi æque propinqua, et eodem modo naturaliter disposita; ille autem ignis inæqualiter aget in corpora, non juxta proportionem naturæ, sed meritorum; non ergo aget actione mere naturali, sed ut instrumentum Dei, et ideo agere poterit actione, quæ vere ac realiter cruciet corpora, non tamen illa corrumpat. Et hanc sententiam frequentius sequuntur Theologi, in 4, d. 44 et 48, ut videre licet in Scot., Durand., Richardo, et aliis recentioribus, quamvis non omnes eo modo explicent quo a

nobis exposita est. Sed non possumus hoc loco in hac re explicanda immorari.

SECTIO VI.

Utrum Christi resurrectio sit exemplar nostræ resurrectionis quoad terminum a quo.

1. Duplex intelligi potest terminus a quo resurrectionis: alter proximus et essentialis, qui est mors seu privatio vitæ quæ præcessit; remotus alter et accidentarius, qualis est non solum privatio vitæ, sed etiam omnium dispositionum, totiusque organizationis humani corporis, per resolutionem ejus in cineres, vel in elementa. Duo ergo sunt certa. Primum est, resurrectionem omnium hominum futuram esse similem resurrectioni Christi in essentiali termino a quo, ut ex dictis in superioribus satis constat. Præcedet enim omnium mors, et ex morte iterum ad vitam redibunt. Sicut ergo resurrectio Christi fuit ex vera carentia vitæ prius amissæ, ita etiam erit omnium hominum resurrectio. Neque vero est quod morose hæreamus circa nomen causæ exemplaris, quia illius fortasse habitudo et relatio non tam proprie hic reperitur ex parte termini a quo. Quia cæteri homines non tam moriuntur ut Christo conformentur, quam in pœnam peccati; quin potius ipse Christus videtur mortuus, ut se in hoc fratribus conformaret, juxta illud: *Quia pueri communicaverunt carni et sanguini, et Filius Dei participavit eisdem.* Ibi enim caro et sanguis mortalitatem significant. Nihilominus dici possunt homines, præsertim justi, ideo mori, ut tam in morte quam in resurrectione Christo assimilentur, et ita potest hic retineri vel accommodari ratio causæ exemplaris. Secundo, est certum resurrectionem Christi et nostram non fore similem in termino a quo, remoto seu accidentali, quia resurrectio Christi facta est immediate ex cadavere humano, quod præter carentiam humanæ vitæ nullam aliam passum est corruptionem; alii vero homines non ita resurgunt, sed prius eorum corpora corrumpuntur, et in alias formas transmutantur, nisi fortasse ex speciali privilegio, quod scimus B. Virgini esse concessum; de nullo vero alio Sanctorum affirmari id potest.

2. *Dubium.* — Quin potius quæri hoc loco solet an, excluso speciali privilegio, omnium hominum corpora omnesque eorum partes prius in elementa aut cineres resolvenda sint, quam ad vitam restituantur. Omnes enim

fere Theologi ita sentire videntur, D. Th., in 4, d. 43, q. unica, a. 4, q. 2, et reliqui, d. 44 et 45, qui ita intelligunt atque exponunt pœnam Adæ impositam: *Pulvis es, et in pulverem reverteris*, ut nostra habet Vulgata. Et addunt convenientem rationem, quia corpora resurgentium reformanda sunt, et quicquid in eis est, quod ad veritatem humanæ naturæ non pertineat, est auferendum. Ut ergo possint reformari; oportet ut prius in elementa resolvantur. Præterea, quia ordo naturæ exigat ut, priusquam corpus redeat ad nobilitatem formam, resolvatur in præjacentem materiam, sicut acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius in elementa transformetur. Tandem, cessante motu cœli, necesse est omnia mixta in elementa resolvi, quia eorum commixtio sicut actione cœli fit, ita et conservatur.

3. *Testimoniū Genes. 2 expositio.* — Quid tamen sit de hujus sententiæ veritate, tamen fundamenta, quæ adducit, non satis firma esse videntur. Nam imprimis ex loco illo Genesis nihil aliud colligi potest, quam hominem ex peccato pœnam mortis incurrisse. Nam ubi nos legimus: *Pulvis es, et in pulverem reverteris*, Septuaginta legunt: *Terra es, et in terram redibis.* Redire autem in terram, nihil est aliud quam mori, sicut ibidem dicitur: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es*, id est, donec moriaris. Non enim vescitur homo pane usque ad resolutionem corporis in elementa, sed usque ad mortem. Atque ita legunt et exponunt hunc locum Sancti Patres, Chrys., hom. 17 in Gen.; Theod., q. 37 in Gen.; Hieron., Abac. 3, et Ps. 51; Augustinus, 13 de Civit., c. 15, et optime l. 20, c. 20, inquit: *Non dicuntur seminari, nisi ea corpora hominum quæ moriendo quoquo modo revertuntur in terram. Sicut sese habet etiam illa in transgressorem generis humani divinitus prolata sententia: Terra es, et in terram ibis; et infra dicit, etiam si aliqui in aere moriantur et subito resurgant, et eorum corpora in terram non cadant, nihilominus satis sententiam hanc in illis impleri; et subdit: In terram quippe ibis, est, in hoc ibis amissa vita, quod eras antequam sumeres vitam, id est, hoc eris exanimis, quod eras antequam esses animatus, terra eris exanimis sicut eras. Quod sunt et antequam putrescant omnia corpora mortuorum; et l. 13 de Trin., c. 12: *Eo (inquit) quod dictum est: In terram ibis, mors corporis pronunciata est. Quia neque**

ipsam fuerat experturus, si permansisset, ut factus est, rectus. Et l. 1 de Peccat. meritis, c. 2, probat verba illa: *Qua die comederitis ex eo, morte moriemini*, intelligenda esse de morte corporali, ex aliis verbis: *Terra es, et in terram ibis: Neque enim (ait) secundum animam, sed secundum corpus terra erat, et morte ejusdem corporis erat iturus in terram.* Et c. 3 addit: *Quod nisi de morte corporis, quomodo possit intelligi, ignoro.* Et eodem modo exponere videtur ac legere Tertul., l. de Resurrectione carnis, c. 7 et 8: *Qui ignorat (inquit) carnem cadere per mortem, potest eam necstantem nosse per vitam. Sententiam Dei natura pronunciat: Terra es, et in terram ibis; et qui non audit, videt. Nulla mors non ruina membrorum est.* Cyprianus, de Bono Patient., eodem modo legens, inquit: *Hujus sententiæ vinculo colligati omnes et constricti sumus, donec, expuncta morte, de hoc seculo recedamus.* Ruffin. etiam, in Symbolo Apostolorum, dicit Christum in suo corpore spinas et mortem suscepisse, ut homines liberaret a pœna, quam illis verbis Deus fuerat illis comminatus. At Christus non suscepit resolutionem in elementa, sed solam mortem corporis, quæ est propria pœna hominis. Nam ulterior corruptio corporis jam mortui, quamvis naturaliter sequatur, si corpus in eo statu perdurat, vix tamen ad hominem pertinere videtur; quamvis mediate, et quatenus ex morte consequitur, pœna peccati dici possit. Et ita etiam exponit Prosp., de Prædic., et promiss., p. 1, c. 5; Gregorius, 25 Moral., c. 2 et 3; ac denique Eucher, in Gen., qui tamen dicit: *Cum dixit Deus: Adam, ubi es? mortem significavit animæ, quæ facta est illo deserente; sed dicendo: Pulvis es, et in pulverem reverteris, mortem significavit corporis, quæ illi fit anima discedente.* Propter hanc ergo pœnam a Deo inflictam, non cogimur dicere omnia humana corpora esse in elementa resolvenda priusquam resurgant, sed solum esse moritura.

4. Neque etiam rationes seu potius conjecturæ adductæ quidquam persuadere videntur. Quid enim necesse est corpora in elementa resolvi, ut reformentur? Hæc enim reformatio solum consistere potest vel in integritate materiæ et quantitatis, vel in qualitatum perfectione, vel in separatione superflue materiæ, si aliqua fortasse fuit corporibus admista, aut denique in abjectione contrariarum seu peregrinarum qualitatum, quæ ad perfectionem humani corporis non perti-

nent. At hæc omnia fieri possunt absque illa resolutione; ut, verbi gratia, si ossa alicujus hominis reperta fuerint integra resurrectionis tempore, sine ulteriori resolutione perfici poterunt quoad qualitates omnes; et si aliquid materiæ et quantitatis eis defuerit, poterit aliunde suppleri, eisdemque qualitatibus disponi, ac præexistenti uniri; vel si e contrario aliquid fuerit supervacaneum, poterit separari; et similiter abjici poterunt omnes contrariæ dispositiones; ergo ad reformanda corpora resurgentium, non erit necessaria integra eorum resolutio, quamvis, e converso, necessarium sit ad formam humani corporis reducere quicquid ex eis fuerit resolutum. Ad id vero quod de naturæ ordine dicebatur, facilis responsio est, modum resurrectionis esse supra naturæ ordinem; et ideo non debere nec posse eisdem legibus definiri. In agentibus enim naturalibus a privatione ad habitum non est regressus secundum eandem numero formam. Ut autem id, quod corruptum est, ad eandem naturam redeat, saltem secundum speciem, ut, verbi gratia, ex aceto iterum fiat vinum, sunt necessariae multæ transmutationes, vel etiam resolutiones in elementa, quia agens naturale non habet virtutem ad disponendum aliter materiam ad talem formam. At vero in resurrectione fit reditus a privatione ad habitum in eadem numero forma, ad quod necessaria est infinita vis agentis, quæ non indiget his transmutationibus ad disponendam materiam. Quin potius, quantum est ex parte materiæ, facilius poterit reformari corpus, si non sit resolutum omnino, quia adhuc retinet dispositiones aliquas accommodatas tali formæ, ut, verbi gratia, ossium densitatem et duritiem. Unde aliqui ex auctoribus prædictæ sententiæ e converso hinc sumunt congruentiam, ut hanc resolutionem persuadeant, scilicet, quia magis manifestabitur omnipotentia Christi excitando corpora resoluta in cineres et elementa, quam integra permanentia. Quæ nihil etiam probat, tum quia revera non est unum simpliciter majoris perfectionis, quam aliud, cum utrumque sit infinitæ virtutis; tum etiam quia magis quodammodo manifestabitur Dei virtus, utroque modo excitando corpora, in quacunque dispositione inventa fuerint, quædam omnino resoluta in elementa, quædam fortasse in alia mista, alia integra adhuc permanentia, alia partim resoluta quoad humidiores partes, partim remanentia quoad sicciores ac densiores, ut sunt ossa. Denique ratio

quæ adducebatur, ex motu cœli desumpta, falsum principium philosophicum supponit, nimirum, omnia pendere simpliciter et absolute a motu cœli in esse et conservari. Sed de hoc alias.

5. *Secunda sententia valde probabilis.* — Propter hoc ergo posset esse alius dicendi modus, nimirum, non esse per se necessarium, nec divina ordinatione decretum, ut omnia corpora hominum, priusquam resurgant, in elementa vel cineres omnino resolvantur, sed solum ut moriantur. Mors enim est propria pœna peccati, et terminus a quo, simpliciter necessarius ad resurrectionem. Quia vero ex morte necessitate quadam naturali sequitur ut corpus putrescat, et in terram, vel elementa, ac res alias resolvatur, hinc fit ut secundum legem ordinariam, et seclusis privilegiis, corpora, quæ longo tempore ante resurrectionem mortua jacuerunt, in cineres vel elementa transmutentur ante resurrectionem, in aliis vero id non sit necessarium, propter temporis brevitatem. Item ex eadem radice provenire poterit, ut quoad aliquas partes, vel omnia, vel fere omnia corpora illo modo resolvantur; quoad alias vero multa permaneant in eadem figura, densitate et magnitudine. Quæ sententia sic exposita persuaderi potest primo nonnullis Scripturæ locis: Ezech. 37, significatur ossa arida et mortua debere iterum corporibus jungi et vivificari; et Joann. 5, ait Christus: *Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, et procedent qui bona egerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii*; in monumentis enim jacere solent ossa mortuorum. Videtur ergo Christus voluisse significare, inde fore corpora revocanda ubi fuerint inventa, et prout inventa fuerint, absque ulla alia transmutatione.

6. Hinc etiam Augustinus, in Ench., c. 88, sic inquit: *Non perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro, sed in quolibet cinerem pulveremve solvatur, in quolibet habitus aurasve diffugiat, in quacunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque animalium, etiam hominum cibum cedat, carnemque mutetur, illi animæ humanæ puncto temporis reditur, quæ illam primitus animavit.* Ex quibus licet colligere, ex sententia Augustini non omnia corpora humana esse resolvenda in cineres vel elementa, sed in quacunque forma inveniantur, inde ad formam humani corporis esse transferenda. Præterea idem Au-

gustinus, loco supra citato, quem sequitur Anselm., 1 ad Thess. 4, et ibi OEcumen., et alii multi expositores docent homines, qui vixerint usque ad diem judicii, esse morituros; unde sentit eorum corpora non esse omnino corrumpenda, et resolvenda in elementa. Rursum hæc resolutio non poterit naturaliter fieri tam brevi tempore in omnibus cadaveribus et ossibus quæ illo die integra invenientur, et erunt pene infinita. Respondi solet, igne conflagrationis esse omnia comburenda; et addunt aliqui, omnia quæ fuerint in sepulchris et cavernis terræ, esse congreganda in valle Josaphat, ut ibi comburantur, fiatque universalis omnium resolutio. Sed hoc voluntarie confictum est, ut postea videbimus.

7. Hæc omnia, quæ pro hac sententia adducta sunt, ostendunt eam ut minimum esse valde probabilem. Quapropter quod Sotus dixit, in 4, dist. 43, q. 2, art. 5, indecens esse priorem sententiam negare, non video quo fundamento dictum sit, neque in quo consistat hæc indecentia, cum illa opinio neque ex Scriptura colligatur, neque ex Sanctis Patribus. Quocirca, de iis hominibus qui tempore judicii vivi invenientur, non solum probabile, sed omnino verum existimo, eorum corpora non esse in cineres redigenda. Id enim multo magis consentaneum est verbis Pauli, 1 ad Thessal. 4, et testimoniis ac expositionibus Sanctorum, ut supra vidimus. De aliis vero hominibus prius mortuis, res mihi videtur incerta ac dubia; et de illis facile posset defendi communis sententia Scholasticorum, quamvis omnia ejus fundamenta multo minus efficacia sint, facta prædicta exceptione; et ideo negari non potest quin posterior sententia valde etiam probabilis sit.

SECTIO VII.

Quo in loco fiet hominum resurrectio.

1. Postquam explicuimus causas omnes et modum nostræ resurrectionis, ad hujus materiæ complementum oportet circumstantias ejus, quæ sunt locus et tempus, exquirere. De loco triplex potest excogitari dicendi modus, ut recte notavit Sotus, dist. 43, q. 2, art. 5. Primus est, ut omnes, tam boni quam mali, in eodem loco, verbi gratia, in valle Josaphat (si in ea judicandi sunt) resurgant. Quod si verum est, necesse est ut prius Angeli omnium hominum cineres, universam-

que materiam ex qua corpora illa ormanda sunt, in unum locum congregent, ut ibi ad vocem imperiumque Christi resurgant universi. Quem modus Sotus arbitratur esse omnium maxime probabilem. Quia est, inquit, facilior et compendiosior, præsertim si verum est omnia corpora esse prius in cineres et elementa resolvenda. Nam ad hoc commodum erit ut omnia ossa, in unum congesta locum, igne comburantur. Hic vero dicendi modus aliter ab aliis proponitur, scilicet, ut ejusmodi cineres non in unum locum, sed in duo coacerventur, ita ut in uno resurgant omnes justi, et in altero omnes damnati, quia non expedit omnes permixtos resurgere. Juxta quod potest intelligi illud: *In consummatione sæculi eribunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum.* Hæc enim separatio, ut fit per Angelos, necessario videtur futura ante resurrectionem. Nam resurrectione facta, non oportebit separationem fieri per Angelos. Ipsi enim Sancti, virtute sua et agilitate rapiuntur in aera, et a reprobis secernentur. Sed in hac sententia (sive uno, sive altero modo explicetur) id certe displicet, quod nullum habet in Scriptura vel Patribus fundamentum. Si vero sola conjectura agendum est, non est tam expeditus et facilis modus, ut Sotus arbitratur. Primum, quia, ut commode ac subito fiat resurrectio, oportet ut omnes cineres, seu tota materia ex qua unumquodque corpus formandum est, sit impermixta aliis, et in proprio ac separato loco tota conjuncta; si autem prius omnia ossa sunt in unum acervum congesta, sicque comburenda, non poterit tota materia non esse valde permixta, unde necesse erit iterum separationem facere. Deinde, quia per illam combustionem non posset sine novo miraculo non fieri magna dissipatio illius materiæ per resolutionem in aera. Et aliæ similes difficultates possunt facile in hoc modo inveniri.

2. Secundus modus est, ut unusquisque resurgat in eo loco in quo mortuus fuit, vel sepultus statim post mortem, quia solum in altero horum locorum jacuit totum corpus quod excitandum est. Postea enim continget quasdam partes reperiri in uno loco, et quas in alio; unde non erit major ratio quare potius in unum quam in alium transferantur. Hic tamen modus minus probabilis videtur quam præcedens. Et imprimis, quod dicitur de loco mortis, nullum habet fundamentum nec probabilitatem, Nam Christus non resur-